یەڵماز گۆنای لە زیندان سەربوردەی ژیانی خۆی دەگێڕێتەوە .. حەیدەر عەبدولڕەحمان

نووسەری سینەمایی(بورهان شاوی) دەگێڕێتەوە دەڵێت: لەساڵی 1987کتێبێك بەناوی (یەڵماز گۆنای) لەنووسینی رۆژنامە نووسی ئازربیجانی (حوسینۆف) لە دەزگای (ناوكا) لەمۆسكۆ بڵاو كرایەوە، بریتی بوو لەتەنها دیمانەیەكی دووردرێژ لەگەڵ سینەماكاری بەناوبانگی كورد (یەڵماز گۆنای) لەو كاتەدا كە لەزیندان بوو.
ئەو كتێبە بڕوا پێكراوترین سەرچاوەیەكە كە دەربارەی یەڵماز گۆنای نووسرا بێت، چونكە لەزاری هونەرمەند خۆیەوە وەرگیراوە.
بۆ دیكۆمینت كردنی بابت□كە كە گرنگییەكی مێژوویی خۆی هەیە، ئێمەش بەشێك لەو دیمانەیە دەخەینە روو:
*ناوی تەواوتان ؟

- یەڵماز حەمید، دایكیشم ناوی (ئۆغلو بیتۆن) ە
  *كەی و لە كوێ لەدایك بوویت ؟
- لە یەكی نیسانی ساڵی 1937 لەگوندی (ئینجە) بە دووری 27 كم لە شاری ئەدەنە .
- ئەی بۆچی هەندێك ساڵی لەدایك بوونتان بە 1931 لە قەڵەم دەدەن ؟
  -ئ□وان□ ب□ ه□□□ داچوون□ .
  *تكای□ ئ□گ□ر ه□ند□ك د□ربارەی منداڵیت و داهێنانەكانت قسەمان بۆ بكەن.
- دایك و باوكی من هەردوكییان كوردن، دایكم ل□ ب□ن□ماڵەیەكی خوا پێداو بووە، بەڵام لە كاتی جەنگی جیهانیی یەكەم و لەگەڵ هاتنی قەیسەرییەكان رایان كردووە، باوكم بە پێچەوانەی ئەو ل□ ب□ن□ماڵەیەكی زۆر هەژار لە دایك بووە، لەهەڕەتی لاویدا لەگەڵ دایكم یەكتریان خۆش ویستووە، لەترسی كۆمەڵگاو داب و نەریتە كۆنەكانی ئەو كاتە كە خۆشەویستییان بەلاوە گوناهێكی گەورە بووە، ئەو ناوە بە جێ دیڵن و لەگەڵ دایكم پەیمانی ئەوە بەیەك دەدەن كە لەشاری ئەدەنە بەیەك بگەنەوە.

ئیدی لەسەر ئەو پەیمانە لەوێ یەکتر دەبیننەوە و باوکم دایکم دەخوازێ، بەڵام چونکە زۆر دەست کورت و نەدار بوونە، دووچاری زەحمەتییەکی زۆر دەبن، بەڵام دوایی هەلو مەرجەکە بەشێوەیەکی دیکە دەسوڕێ و باوکم لە کۆمپانیای دەرەبەگێکی گەورە کاری دەست دەکەوێت و لەوی کار دەکات، ئیدی گوزەرانیان بەرەو باشی دەچێت، من ئەو کاتە تا تەمەنم گەیشتبووە حەوت ساڵی و باوکم ژنێکی دیکەی هێنا.

منداڵیم پڕ بوو لە بەختەوەری، بەڵام دوای ئەو قۆناغە ژیانم لێ بوو بەدۆزەخ، چونکە باوکم لەبەرچاوی ئێمەو بە خاتری ژنە تازەکەی، زۆر دڵ رەقانە لە دایکمی دەداو ئازاری دەدا، زۆر جارانیش ئێمەی بەو ناسکی خۆمانەوە بەدەر دەنا.

هەر کاتە باوکم من و لەیلای خوشکمی (کە دوو سالان لە من بچووك تر بوو) بەدەر دەنا دەچووین لەژێر دارتووەکەی بەر ماڵمان دەخەوتین، بەڵام جارێکییان کە باوکم من و دایکم و لەیلای خوشکمی بەدەرنا، روومان لەماڵەی ئامۆزایەکی دایکم کرد لەئەدەنە، قەت ئەوەم لەبیر ناچێتەوە کە دایکم بەدرێژایی ئەو رۆژە تا گەیشتینە ئەدەنە دایکم بەزمانی کوردی گۆرانییەکی غەریبی دەگوت و ئێمەش کە لە زمانی دایکم حاڵی نەدەبووین، بەڵام هون هون فرمێسکمان لەگەڵیدا هەڵدەڕشت، ئەو کاتە من درکم بەوە کرد کە ئێشکەنجەو ئازارەکانمان وا بەئاسانی کۆتاییان نایەت، بۆیە بەدەست خۆم نەبوو هەموو کات ئاواتی مردنم بۆ خۆم دەخواست .

ئیدی بەناچاری لەو تەمەنە ساوایەی خۆمەوە دەستم بەکار کردن کرد، بەتایبەت لەوەرزی میوەو لەکۆ رنین لەکێلگەکاندا، هەتا دەگاتە کەڵە هەڵگری، ئەو کاتە من هەم کارم دەکردو هەم دەمخوێند، هەر لەوێ خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و سانەویشم تەواو کرد، بەڵام هەموو کارێکیشم دەکرد لەچێشنی تە فرۆشتن لە شەقامەکان و رۆژنامە پەخش کردن و بەقاڵی، دواتر ئامێرسازی دەزگا سینەماییەکان، بە تایبەت کەلو پەلەکانی کۆمپانیای (ئەند فیلم) و (کەمال فیلم) ئەو ئامێرانەم گوند بەگوند دەگێڕا و فیلمی سینەمایم پیشانی خەڵکی دەدا، هەندێ جاریش دەوری کۆمبارسم لەهەندێ لە فیلمەکاندا دەبینی ..

ئینجا یەڵماز بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی: دەتوانم بڵێم من بەو شێوەیە هاتمە دنیای سینەما .

*ئەی پاشان لە کوێ خوێندنت تەواو کرد ؟

▪ ساڵی 1956 چوومە کولێژی ماف لەزانکۆی ئەنقەرە، بەڵام چونکە لەپاڵ خوێندندا هیچ کارێکم دەست نەکەوت کە پێی بژیم، بۆیە

بەناچاری دوای دوو مانگ زانکۆم بەجێ هێشت و رووم کردەوە ئەدەنە.

لەوێ لە کۆمپانیایەکی بەکرێ گرتنی فیلم دەست بە کار بووم، لەساڵی 1957 چوومە ئەستەمبۆڵ و لە کۆمپانیای (دەزگای فیلم) دەستم بەکار کردن کرد، ساڵی 1958 یش چوومە کولێژی ئابووری لەزانکۆی ئەستەنبۆڵ، بەڵام پێش ئەوەی خوێندن تەواو کەم لە ساڵی 1961 بۆ یەکەمجار دەستگیر کرام .

* ئەی چۆن گەڕایتەوە نێو نێوەندی هونەری ؟

- پێش هەموو شتێ دەمەوێ ئەوە بڵێم کە من خۆم بەقەرزاری دایك و باوکم دەزانم، دەڵێم باوکم چونکە ئەگەرچی ئەو پیاوێکی دڵ ڕەق بوو، بەڵام منداڵەکانی خۆی خۆش دەویست، بە تایبەت من، بە بیرمە زۆر جاران لەگەڵ دایکم بەیەکەوە گۆرانی خەماوی کوردییان دەچڕی و دەردی غەریبی خۆیان هەڵدەڕشت، جارو بارێکیش لەگەڵ گۆرانیەکان ئامێری سازی لێ دەدا، هەندێ جاریش کە دراوسێ و خزمەکانمان باوکمیان بۆ ئاهەنگی خەتەنە کردنی منداڵەکانییان بانگ دەکرد، باوکم منیشی لەگەڵ خۆیدا دەبرد، لەو کاتانەدا دڵم زۆر بەگۆرانیەکانی خۆش دەبوو.

دایکیشم زۆر جاران لەشەوانی دوورو درێژو ساردو سڕی زستانان چیرۆکی خۆشی لە ئەفسانەو حیکایەت خورافییەکان بۆ دەگێڕاینەوە، ئەو شەوانە ماڵمان پڕ دەبوو لەو دراوسێیانەی شەوان دەهاتنە ماڵمان، بەگوێ گرتن لەچیرۆکە بەتامو چێژەکانی دایکم، ئەو کاتانە ئاواتی ئەوەم دەخواست، هەر هەموویان بنووسمەوە، بەڵام ئەو دەسەڵاتەم نەبوو، بەجگە لەدایکم پیرەمێردێك بەناوی مام یەعقووب لەگوندەکەماندا هەبوو دەنگی لە گۆرانی گوتندا زۆر خۆش بوو، زۆر بەجوانیش ئامێری سازی دەژەنی، جارو بار شیعریشی دەنووسی، زۆر ببوو بەهاوڕێم و زۆر یەکترمان خۆش دەویست، ئەو فێری ئەوی کردم شیعر چۆن دەنووسرێ، بەڵام بۆ سینەما، من لە تەمەنی سێنزە ساڵییەوە هاتمە نێو دنیای سینەما، لە تەمەنی چواردە ساڵییەوە بوم بەئیش پێکەری ئامێری سینەماو پاشانیش ئەکتەری کۆمبارس، ئا بەم شێوەیە ژیانی من بەرەو ئاقارێکی تر ڕۆیشت .

- کەی دەستتان بەنووسین کرد ؟

-لە دووەم ساڵی قۆناغی سانەویدا قەسیدەیەکم نووسی بۆ پەخشنامەی سەر دیواری قوتابخانە، دەربارەی جوتیارێکی هەژار ی گوند نشین، کە ژنە نەخۆشەکەی لە گوندەوە دەنێتە شار بۆ چارەسەر کردن، کەچی پارەی دکتۆرو داوو دەرمانی نا بێت، لە

بریتی ئەو□ ک□□ش□رێك بۆ دکتۆر دێنێ، کە بە نرخترین شتێك ب□ووە لای ئەو، کەچی کاتێ دکتۆر زانییوویەتی پارەی نیە پیاوەکەو ژنەکەو کەلەشێرەکە بە یەکەوە فڕێ دەداتە دەرەوە .

سەرچاوەی بیرۆکەی فیلمی مێگەل – م لەو قەسیدەیەوە وەرگرتووە، کاتی خۆشی هەوڵم دا قەسیدەکە بڵاو بکەمەوە، بەڵام بەبیانووی ئەوەی کە گوایە چەپڕەوە بڵاو نکرایەوە، کەچی من کاتی خۆی ئەو قەسیدەیەم نووسی نەمدەزانی مانای چەپڕەوی یانی چی ؟

لە ساڵانی 1953 – 1954 دەستم کرد بەبڵاو کردنەوەی وتارو چیرۆکەکانم و بەرھەمەکانم بەشێوەیەکی زۆر فرەوان لەگۆڤارو رۆژنامەکاندا بڵاو بوونەوە.

دیارترین ئەو چیرۆکانەش کە لەو کاتەدا بڵاو بوونەوە چیرۆکی (مردن بانگم دەکات) بوو کەباس لەخۆشەویستی دراماتیکیانەی کچ و کوڕێکی ھەژار دەکات، ئەو کوڕەی کاری دەست ناکەوێت و ناتوانێت ژیانی خۆی دابین بکات، بۆیە بەناچاری کۆچ دەکات و کچەکەش لەداخان خۆی دەکوژێت و لەدوای خۆیدا نامەیەك بەجێ دێڵێ کە تێیدا نووسراوە (بۆ منت کوشت من بۆ ئەوە ژیانم خۆش دەویست تا لەگەڵ تۆدا برەو بە خۆشەویستی نێوانمان بدەین)

ھەر لەو دەمەدا چیرۆکێکی ترم بڵاو کردەوە بەناونیشانی(هیچ کۆتاییەك بۆ سوکایەتی پێکردن لەئارا دانیە)

لەو چیرۆکەشدا باسی کەسێکم کردووە کە بەدوای کاردا دەگەڕێت، کەچی بەو ھۆیەوە دووچاری کۆمەڵێ سوکایەتی پێکردن دەبێتەوە، بۆیە لەداخان خۆی لەپردێکی بڵند ھەڵداوێ و خۆی دەکوژێت .

ھەردوو ئەو چیرۆکانەم لە ساڵی 1956 لە گۆڤاری (ئایتی ئۆفوکلار – ئاسۆی چاك) بڵاوکردۆتەوە، بەڵام ئەو چیرۆکەی کە دەنگدانەوەیەکی زێتری ھەبوو چیرۆکی (سێ نھێنییەکە) بوو کە لە ژمارە 13 ی گۆڤاری (لێکۆڵینەوەی هونر□یی) بڵاو کرایەوە، ئەم چیرۆکە ژیانی منی خستە قۆناغێکی ترەوە.

کاتێکیش ساڵی 1957 ھاتمە ئەستەنبۆڵ، زیاتر لەسی وتارو چیرۆکم بڵاو کردەوە، ئەو کاتە بوو کە برادەرەکانم نازناوی (یەڵمازی چیرۆك نووس) یان بەمن بەخشی .

*م□ن زۆر زۆر لە رۆمان و چیرۆکەکانتم خوێندۆتەوە فیلمەکانیشتم دیوە، ئاگاشم لە زەمینەی سیاسی تۆ ھەیە، بەڵام پێم خۆشە لەو شتانە بگەم کە کاریگەریان ھەبووە لەسەر ئاستی هوشیاریت ؟

-ژیان .. یان ئەو دەوروبەرەی تێیدا گەورە بووم، وای لێکردووم کە هەر لەمنداڵیدا هەست بە ئینتیمای کوردانەی خۆم بکەم، چونکە من دەورو بەرەکەم بە تورکی ئاخافتونە، بەڵێ لێرەدا دووبارەی دەکەمەوە کە من زمانی دایك زمانی رەسەنی خۆمم بە تەواوی نەزانیووە، لەکاتی یاری کردنیشدا لەمنداڵی، لەمانای جیاوازی چینایەتی گەیشتووم، چونکە زۆر جاران دایکم کە خزمەتکاری ماڵە دەوڵەمەندەکان و باوکم سەپانی ئەو دەرەبەگانە بوو، بەرماوەی خواردنی ئەوانی بۆ ئێمە دەهێنایەوە بیخۆین، بەڵام دواتر لە گەڵ تێپەڕ بوونی زەمەن بۆم دەرکەوت کە ئەم کارە بۆ ئێمە ریسواییە.
قەت لە بیرم ناچێتەوە کە باوکم هەمیشە خەونی بەوەوە دەبینی کە من خوێندن تەواو بکەم بۆیە زۆر جاران پێی دەگوتم: کوڕەکەم بڕۆ قوتابخانە تا تۆش وەك ئێمە نەبیتە کۆیلە، نەیدەزانی لەکۆمەڵگەی بورژوازی دا، هەر دەبێ ببیتە کۆیلە هەتا ئەگەر خوێندەواریش بیت .